

1818 r - opis Parafii Rogowo

Na polecenie biskupa płockiego Adama Michała Prażmowskiego, latem 1817 roku odbyła się w całej diecezji płockiej wizytacja parafii. Polecenie odbycia wizyty wydał biskup Prażmowski 30 kwietnia 1817 roku. Były to pierwsze miesiące jego urzędowania na stolicy biskupiej płockiej. Przez to Zarządzenie chciał Prażmowski osiągnąć dwa dość ważne cele: 1. Wznović obowiązek odbywania corocznych wizyt przez dziekanów, które to wizyty, jak pisał, z różnych przyczyn (m.in. krajowych klęsk i nieszczęść) były zaniedbane, a nawet zaniechane. 2. Poznać stan moralny i materialny diecezji¹.

W tym celu w konsystorzu płockim opracowany został specjalny formularz wizytacyjny, który następnie był rozesłany do wszystkich parafii. Każda parafia otrzymała dwa egzemplarze wspomnianego kwestionariusza, wypełniała obydwa, z tych jeden pozostawał w archiwum parafialnym, drugi zaś – weryfikowany przez dziekana – odsyłany był do konsystorza. Drukowany poszyt formatu „in folio” zawierał 30 stron z 12 zestawami pytań, dotyczących różnych spraw związanych z istnieniem i funkcjonowaniem parafii. Odpowiedzi na poszczególne pytania udzielali i wpisywali własnoręcznie w języku polskim rządcy parafii, czyli w większości proboszczowie, stąd każdy poszyt zapisany jest inną ręką i w szczegółach różni się od innych, szczególnie tam, gdzie odpowiedzi na pytania były negatywne i wymagały jakiegoś omówienia czy usprawiedliwienia. Odpowiedzi ukazują nie tylko inteligencję i wykształcenie poszczególnych rządców parafii, ale także ich gorliwość pasterską oraz zaangażowanie w wielu sprawach parafialnych. Weryfikacji, czyli porównania opisu ze stanem faktycznym dokonywał miejscowy dziekan, wpisując na końcu datę oraz składając swój podpis.

17 czerwca 1818 roku biskup Płocki A.M. Prażmowski wydał zarządzenie, którym dokonał nowego podziału diecezji na dekanaty. Zlikwidowano wówczas dekanat golubsko-dulski, a poszczególne parafie przydzielono do nowych dekanatów. Zgodnie z zarządzeniem biskupa Prażmowskiego podziału na dekanaty w poszczególnych okręgach miały dokonać Konsystorze w przeciągu trzech miesięcy. Stało się to jesienią 1818 roku. W skład dekanatu rypińskiego, według nowego podziału jaki utrwalił się od jesieni 1818 roku weszły parafie: Chrostkowo, Dulsk, Płonne, Radomin, Radziki, Rogowo, Ruże, Rypin, Sadłowo, Strzygi, Świedziebnia, Trąbin i Żałe².

Wizytacja diecezji miała miejsce w lipcu 1818 roku, dlatego w zapisach uwzględniono dotychczasową przynależność do dekanatu. Dziekan rypiński Paweł Gryspanowicz wizytował parafie: Chrostkowo, Dulsk, Rogowo, Ruże, Rypin, Sadłowo i Żałe.

¹ Ziemia Dobrzyńska : Zeszyty Historyczne Dobrzyńskiego Oddziału WTN, V , Dekanat Rypiński : Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX wieku s. 8.

² Tamże, s. 12.

ROGOWO

[113] Opis kościoła parafialnego rogowskiego, w dekanacie rypińskim, powiecie lipnowskim, województwie płockim, w czasie wizyty dekanalnej dnia 22 miesiąca lipca roku 1817.

[113v] Erekcja kościoła. Tytuł. Kolacja. Dzień dedykacji. Odległość od pogranicznych.

Kościół parafialny we wsi Rogowie pod tytułem s. Bartłomieja erekcji, konsekracji i benedykcji śladu nie mający. Należy do kolacji szlacheckiej, to jest WW Wojciecha Machczyńskiego, dziedzica dóbr Sosnowa, Jana Dobrskiego w Rogowie. Na północ kościół parafialny rypiński odległy mil jedna, n-o 1, na wschód kościół parafialny skrwileński i gójski mil dwie, n-o 2, na południe kościół parafialny Skępe mil jedna, n-o 1, na zachód kościół parafialny Chrostkowo i Żałe miła jedna, n-o 1.

[114] Stan budowli kościoła. Cmentarz. Szpital. Zabudowanie plebańskie.

Kościół parafialny rogowski drewniany, gontami pokryty, nie zagraża jeszcze niebezpieczeństwem ludowi zgromadzonemu, lecz chcąc wcześniej zapobiec, potrzebuje reparacji jak następuje: 1. Pobicia kościoła, które jak najwcześniej jest potrzebne. 2. Podwleczenia onego nowymi cwelami i podmurowania tychże. 3. Ściśnienia ścian ankrami i obicia tychże tarcicami. Długość kościoła łokci trzydzieści jeden, n-o 31, cali 10, szerokości piętnaście łokci, n-o 15, cali 10. Posadzka drewniana z tarcic, zrujnowana.

Cmentarz naokoło kościoła długości 110 łokci, cali 6, szerokości łokci 107, cali 20, oparchoniony¹⁷ nowo drzewem z balów, do wschodu obszerna brama z furtką; na nim kośnica, krzyża nie masz. Ostatnie pochowanie kości było przeszło lat 28. Na cmentarzu nie masz osobnego miejsca do pochowania dzieci niechrzconych.

¹⁷ Tak jest w tekście.

Szpital drewniany, składa się z dwóch izbów, pokryty gontami, co godzina upadkiem grożący. W jednej izbie mieszka kościelny, w drugiej organista, z żonami i dziećmi. Ubogich do nich nie można nagnać, gdyż funduszu na nich nie masz, a cyste kursoria i cywilne powinności. Organista domu oddzielnego do mieszkania nie ma.

[114v] Plebania za przeszłego rządcy została spalona. Teraźniejsze mieszkanie dla rządcy jest dom dawniej wystawiony dla mieszkańców, składający się z dwóch izbów, pokryty słomą, w średnim stanie. Ma ogród tylko jarzynny.

Stodoła obaliła się, lecz nowa zaczęta. Szpicherek w miernym stanie. Szopa — pustki, wcale pobudowania nowego potrzebuje. Chlewki w miernym stanie. Stajni nie masz.

³ Ziemia Dobrzyńska : Zeszyty Historyczne Dobrzyńskiego Oddziału WTN, V , Dekanat Rypiński : Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX wieku s. 55.

Ołtarze trzy, n-o 3, to jest ołtarz wielki, obraz Matki Bożej w ołtarzu i statua s. Bartłomieja u wierzchu, drugi ołtarz z obrazem s. Antoniego, trzeci ołtarz z obrazem s. Mikołaja.

Chrzcielnica na postumencie drewnianym, z takimże pokryciem. Benedictio fontis czynione bywa w Sobotę Wielką.

Pozytew zupełnie zepsuta, drewniane piszczałki i tych brakuje.

Tabernakulum drewniane zamykane. Renovatio SS Sacr. czynione dwa razy w miesiąc. Puszka cynowa z welum. Lampa przed SS—ssimum cynowa, ciągle nie goreje, tylko w dni niedzielne podczas nabożeństwa.

Chorągwie trzy, n-o 3, to jest dwie koloru niebieskiego w gredytorze z szlaczkami wełnianymi, trzecia żałobna barakonowa z szlaczkami wełnianymi. Proporzec kitajkowy koloru paliowego, treski około niego sychowe.

Obrazy dwa do noszenia podczas procesji — 1-szy Matki Bożej i s. Wojciecha, 2-gi Matki Bożej i s. Barbary. [116] Ławek jedenaście w dobrym stanie, pod tytułem formów kolatorskich dwie.

Zakrystia.

Monstrancja 1, kielich jeden z kompozycji, z pateną połączoną blaszaną, drugi na kształt puszki, z pateną zepsutą na okrążeniu środkowym, trybulazyk mosiężny z łańcuszkami stalowymi, łódka na kształt fajerki, z uszkiem, mosiężna, łyżeczka cynowa maleńka, kociołek koprowy garnek trzymający, lichtarzów cynowych dużych cztery, małych dwa, małych mosiężnych dwa, drewnianych trzydzieści sześć, trumna do nabożeństwa żałobnego, krzyżów dużych drewnianych dwa, małych trzy, cynowy jeden do ceremonii.

Aparaty: kapów dwie — jedna koloru w morę, szlak srebrem przerabiany z pasa, druga koloru pokrzywkowego z szlakami białymi, używana do żałoby, ornatów dziewięć — 1 koloru cytrynowego po brzegach, szup różowy w kawiaty, treski sychowe białe, z rekwizytami, 2 atłasowy koloru różowego, z szupem białym, z treskami żółto sychowymi, także z rekwizytami, 3 cytrynowy, 4 bładoróżowy, reszta stosowna do użycia podług obrządków kościelnych, z tych nie wszystkie rekwizyta swoje mają.

[116v] Bielizna: albów 4 — dwie z koronami z cienkiego płótna, reszta pogrobszych ordynaryjnych, humerałów trzy, ręcznik jeden, puryfikaterów cztery, korporałów cztery, obrusów cztery płóciannych z koronkami gładkimi, piąty kartonowy, szósty rąbkowy, siódmy stary płócianny, komeszka 1, antepediów dwa — przy ołtarzach mniejszych sukiennych, wyrabianych w kwiaty, przed wielkim ołtarzem materialny, zepsuty, firanków przed wielki ołtarz dwie pary różowe i błękitne, przed mniejsze ołtarze par sześć w różnych kolorach i gatunkach, brylka materii koloru niebieskiego w kwiaty.

Inne sprzęty: baldachynów dwa — jeden na kształt parasolu, drugi na dwie osób, lecz oba podezelowane i bez tresków, umbrella kitajkowa zielona, papierem kształcona, dzwonek dwa przy ołtarzu, trzeci przy zakrystii, czwarty sygnarek na kopule, piąty przy bursie dzwoneczek, kamlotowe przykrycia 3 na ołtarze.

Dzwonnica drewniana, osobna, dzwony trzy potłuczone, a czwarty bez ucha na składzie w kościele. Mszałów dwa — żałobny i świętny. Mensa w zakrystii do bielizny kościelnej i aparatów, z trzema szufladami bez zamków.

[117] Porządek nabożeństwa. Odpusty. Bractwo.

O godzinie ósmej z rana zaczyna się różaniec. O godzinie jedenastej zaczyna się msza święta z nauką, lub kazaniem kończy się. Nieszpory w dni niedzielne nie bywają, tylko w wigilie świąt uroczystych i w też dnie, a najregularniej w octawę Bożego Ciała.

Odpust odprawia się dnia 24 sierpnia, to jest w dzień s. Bartłomieja, iż jest pod tytułem tegoż świętego.

Bractwo pod tytułem Miłosierdzia, lecz nie ma żadnych funduszków, ani kościół dochodów, jedynie tylko dla ozdoby kościoła i chwały Boskiej bracia swoim nakładem światło utrzymują. Ołtarza nie mają własnego osobnego. Sesje odbywają się 4 razy do roku przy żałobnem nabożeństwie i składki dobrowolne i przeznaczone. Książki wydatków i dochodów utrzymują. Starszych mają w parafii edukacją, dobremi uczynkami i urodzeniem znakomitych.

[117v] Ludność parafii. Metryki. Akta cywilne.

Nazwisko miejsc	dymy	dorośli		niedorośli				ogół ludności	
		męż- czyzn	ko- biet	do lat 7		do lat 16		męż- czyzn	ko- biet
				męż.	kob.	męż.	kob.		
1. wieś Rogowo, kościelna dziedziczna WW—ch Jana Dobrowskiego i w części małej Jana Czaki	18	35	38	10	13	6	9	51	60
2. wieś Rogówko z części składa- jąca się, odległa od kościoła granicę drogi	29	46	57	18	17	9	4	73	78

[117v] Ludność parafii. Metryki. Akta cywilne.

Nazwisko miejsc	dymy	dorośli		niedorośli				ogół ludności	
		męż- czyzn	ko- biet	do lat 7		do lat 16		męż- czyzn	ko- biet
				męż.	kob.	męż.	kob.		
3.Charszewo, dziedziczna W.Trcińskiego, odległa dwie granice	12	20	27	17	11	1	1	38	39
4.Borowo, dziedziczna W. Gniazdow- skiego,odległa pół mili	15	34	48	26	15	1	2	61	65
5.Brzyszczy Duże z Romonkami, z części zło- żone,o granicę	34	58	68	20	20	23	24	101	112
6. Czomsk Mały, dziedzictwo W-y Jerzew- skiej, pół mili drogi	7	13	11	3	2	5	9	21	22
7. Sosnowo z Romonkami dziedzictwo W-o Mach- czyńskiego, odległa pół mili	41	151	75	37	49	36	30	224	154
----- suma	156	307	324	131	127	81	79	659	530
[118]									
8. Rojewo z Romonkami z części składana, odległa gra- nicę drogi	27	59	72	21	39	19	23	99	134

9. Sarnowo z Romonka- mi, odległa pół mili, W-ch Brzus- kich	18	34	35	20	14	13	10	67	59
10. Pręczki z Romonka- mi, dzie- dziczna W-o Łępickiego, odległe pół mile	34	63	69	51	19	24	11	138	99
11. Kобрzeniec Stary z Rom. W-o Święckiego, o pół mili	14	41	50	15	15	10	7	66	72
12. Kобрzeniec Nowy WW-ch Łączyńskiego i Brauron, pół większe mile	17	40	45	23	13	14	12	77	70
13. Świerzawy, dziedziczne W-o Czakięgo, granica drogi	24	53	67	29	13	8	7	90	87
14. Brzyszczyki Małe, częst- kowa, granica drogi	13	25	26	10	8	5	5	40	39
----- suma	147	315	364	169	121	95	75	577	560

[118v] Jest katolików mężczyzn 1135 }
kobiet 972 } 2107

akatolików mężczyzn 55 }
kobiet 50 } 105

żydów mężczyzn 46 }
kobiet 68 } 114

suma mężczyzn 1236
kobiet 1090

U spowiedzi ostatniej wielkanocnej było w roku 1817 mężczyzn 712, kobiet 776.

W roku 1816 urodziło się chłopców 69, dziewcząt 54, umarło dorosłych mężczyzn 17, niewiast 12, dzieci mężczyzn 17, niewiast 13.

[119] Szkoła parafialna.

Szkółki parafialnej w wsi parafialnej tejże nie masz, gdyż i na domu wygodnym zbywa i funduszu żadnego nie masz do wystawienia onegoż.

[120] Duchowieństwo parafialne.

Ksiądz Antoni Zawidzki, komendarz rodził się dnia piątego, n-o 5 listopada roku tysiąc siedemset siedemdziesiąt ósmego, n-o 1778. Szkoły odbywał w Żurominie u xx. reformatów. W naukach się ćwiczył podług przepisu x.x. reformatorów. Do syminarium wstąpił w roku tysiąc ósmset pierwszym, n-o 1801 w Płocku. Nauk słuchał wszelkich, które tylko syminarium płockie od JJOO. biskupów miało podane i rozkazane. Wyświęcił się na wikariat w roku tysiąc ósmset trzecim, n-o 1803 dnia 22 maja, mając zapisaną prowizją do Osieka Wielkiego przy Brodnicy, potem aplikacją do Skrwilna na wikariat. W roku tysiąc ósmset ósmym, n-o 1808 miesiąca lutego uzyskał komendę nad parafią rogowską i tamże do dzisiejszego dnia zostaje.

[121] Klasztory. Oratoria privata.

Nie znajdują się.

[121v] Dochody probostwa.

Gronta orne dzielą się na trzy pola we wsi Rogowie, wynoszą włók chełmińskich 1, morgów 2 podług okomiaru, ponieważ erekcji kościoła śladu nie masz, więc rozkładnie opisać nie można, także z przyłączoną na Rogówku plebanką.

zasiew: pszenicy nic	korce	ćwiercie	garncce
żyta	8	—	—
jęczmienia	—	2	—
owsa	1	1	—
grochu	—	1	—
tatarki	1	—	—
prosa	—	—	—
rzepaku	—	—	—
jarki	3	—	—

Łąki rozległości. Łąk rozległości nie można wiedzieć, gdyż są bagniste, zbiera się pięć furek na parę bydła.

Inwentarz gruntowy: wołów para jedna, krowa jedna, pług bez żelaz, wóz bez okucia, prosiaków troje, kuferek okrągły mały, kiedyś był skórą pobity, lecz zdezelowany, szafka rogowa z drzewa sosnowego, już stara i spróchniała.

[122] Znajduje się plebanka na wsi Pręczkach w tejże parafii, składająca się z ogrodu jednego i z roli w polach trzech czyniących zagonów stajowych 784, lecz jest ta od lat kilku samowładnie odebrana przez dziedzica wsi Pręczek i chociaż dowiezione zostało Prześ. Konsystorzowi i władzy cywilnej, jednakowoż dotąd nie jest zwrócone. Zabranie włóczek niektórych na Rogowie i łąki na Żołnowie przez W-o Czakiego.

Dziesięciny nie masz, tylko zsymp dekretom kościelnym w roku 1779 zapadły, wynoszący korcy warszawskich 30, na co się sami właściciele wiosek podpisali, iż tenże zsymp co rok z każdej wsi w porze jesiennej na s. Marcin czystym żarnem miał być oddawany, lecz ten od lat kilku nie jest wydawany, wyłączwszy wieś Sosnowo, Kobrzeniec Stary i Brzyszczy Duże zostawione na fundusz organiście, które rokrocznie oddają.

[122v] Dochód.

300 złotych polskich, mówię trzysta złot. pol. zapisane na Pręczkach w roku 1680, z procentem 7 od 100, lecz nawet prowizji kościół rogowski nie odbiera, gdyż dziedzic Pręczek tłumaczy się, że te pieniądze już są oddane bywszej kamerze pruskiej i mają być lokowane przez rząd zeszyły w Lipnie na kamienicy.

Gronta tejże plebanki są nader piaszczyste, tak że nie tylko za pracę nie wynagradza się pożytek, ale nadto i całkiem nie mogą być obsiane. Teraźniejszy rządca tej plebanki bez najmniejszych zasiewów i obsadzania ogrodów zastał, który to wszystko swym kosztem wprowadził. Włóścian sprzężajnych ani zagrodników nie masz, samą czeladzią i najemnikiem się tylko obrabia.

Dochód z plebanki rogowskiej tak jest szczupły, że ledwie się wyżywić można z czeladzą, a do zasiewu, szczególnie jarzynnego, brakuje, do zasiewu ozimnego ledwie wystarczy. [123] Na wszelkie potrzeby i wydatki prócz życia jest dochód z parafii pod tytułem akcydensów czyli pobieranie wedle prawa od pogrzebów, ślubów i chrztów i co ludzie pobożni dają na msze święte, przy którym pobieraniu menażując się mocno, prowadząc ściśle ekonomikę i doświadczając dobrodziejstwa parafianów utrzymać się można. A że te rzeczony dochody nie są stałe, zatem pewnej ilości pieniężnej nie można zakładać. Gdyby jednak nadmienione avulsa czyli odpadłe od kościoła dochody zwrócone zostały, byłoby utrzymowanie przyzwoite.

[123v] Probstwo w granicach Rogowa wrąb i pastwiska ma wolne od założenia tej parafii, czego dowodem jest niewzbranianie od właścicieli.

[124] Wydatki.

a. Podatki	taler.	złot.	grosze.
ofiara	—	—	—
podymne z dwóch dymów roczne	—	16	—
kasa ogniowa	—	—	—
czopowe dawniej opłacone	—	9	—
zostało rocznie	—	—	—
furaż dawniej i teraz opłacony	—	17	8
podług repartycji	—	—	—

b. Opłaty			
wikariusza nie masz	—	—	—
organista od proboszcza pensji żadnej nie pobiera, tylko utrzymuje się z przerzeczonych dochodów, to jest: dzwonnego, od świc przy chrzcie i wywodzie i z innych do- chodów kościelnych, także w Brzys- czkach Wielkich żyta bierze organista mędli 9 w miejsce zsypu, także ogrodków 2 — jeden za szpitalem, drugi przy podworzu czermieńszczy- zny byłej, te mogą czynić lich 4 stajo- wych, lecz przez drogi wiosną prosto- wanie zostały zmniejszone.			
c. Potrzeby kościoła			
wino	12	—	—
świece	12		
łój do lampów	6		
odpust	10		
praczka	6		
czeladzi czworo, ta przenosi	61		
reperacja ustawiczna dachów, ścian — tego się nie wyraża			

[124v] Dochód altarii.

Nie znajduje się.

[125] Dochód mansjonarzów.

Nie znajduje się.

[125v] Dochody bractwa.

Kościół żadnego nie ma dochodu z bractwa.

[126] Kościoła filialnego.

Nie znajduje się.

[126v] Sumariusz dokumentów.

Dokumentów ani wizyt ani ksiąg metrycznych żadnego śladu nie masz, gdyż dom rezydalny został od kilkunastu lat spalony, wyłączwszy rok 1781 do 1800 — te zostały w całości, za terażniejszego rządcy od roku 1808 do terażniejszego roku i dnia.

Niniejszy¹⁸ opis kościoła parafialnego Rogowo w czasie wizyty dekanalnej widziałem, czytałem i za rzetelność onego świadczę. Dnia 22 miesiąca lipca 1817 roku. Ks. Paweł Gryspanowicz dziekan rypiński.

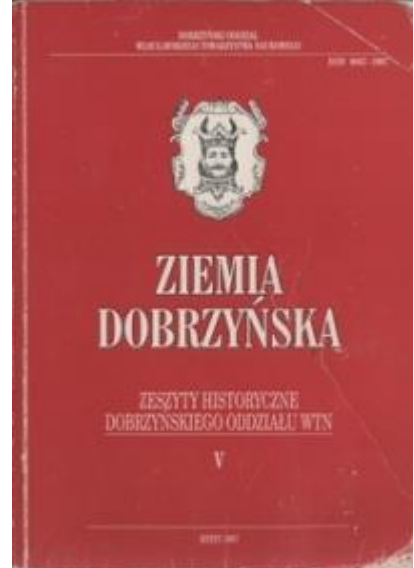
¹⁸ Formułę weryfikacyjną wpisał własnoręcznie dziekan Gryspanowicz.

Opracował

Dariusz Lazarowski

Publikacja w wersji elektronicznej dostępna jest na stronie internetowej Kujawsko Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej <http://kpbc.umk.pl/dlibra/docmetadata?id=41364>

Opis publikacji

	<u>Tytuł:</u> Ziemia Dobrzyńska : Zeszyty Historyczne Dobrzyńskiego Oddziału WTN, V , Dekanat Rypiński : Z archiwaliów diecezjalnych płockich XIX wieku. <u>Autor:</u> Grzybowski, Michał Marian (1937-) <u>Wydawca:</u> Dobrzyński Oddział Włocławskiego Towarzystwa Naukowego w Rypinie <u>Miejsce i data wydania:</u> Rypin 1997 <u>Typ zasobu:</u> czasopismo <u>Prawa:</u> Nie wszystkie prawa zastrzeżone <u>Właściciel praw:</u> Włocławskie Towarzystwo Naukowe <u>Prawa dostępu:</u> Dla wszystkich zgodnie z wymienioną licencją ⁴ <u>Digitalizacja:</u> Miejsko-Powiatowa Biblioteka Publiczna w Rypinie <u>Lokalizacja oryginału:</u> Muzeum Ziemi Dobrzyńskiej w Rypinie
---	--

⁴ Uznanie autorstwa: Utwór należy odpowiednio oznaczyć, podać link do licencji i wskazać jeśli zostały dokonane w nim zmiany. Możesz to zrobić w dowolny, rozsądny sposób, o ile nie sugeruje to udzielania przez licencjodawcę poparcia dla Ciebie lub sposobu, w jaki wykorzystujesz ten utwór. Nie należy wykorzystywać utworu do celów komercyjnych